

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Prosa Exegesis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

Addat & gemmas Malabar sub imo
Gurgite inuentas, adamasque pulchris
Grandinet capsis, geminâ repertum

Munus Jauâ :

Unus hæc vasto Thetidos profundo
Error ignari tumulat magistri.
Ipse tempestas, Notus ipse, & alno
Naufraga Syrtis.

PROSA EXEGESIS.

NON minori certè periculo exercitus aut Reipublicæ gubernacula duci imperito, aut rectori, qui oculos à prudentiæ Cynosurâ deflexerit, creduntur. Neque enim mitiores in bello tempestates, quàm in oceano, neque tutiùs fortunæ, quàm ventis rei summa committitur.

Gubernator improvidus rem perdit.

Sed duo potissimùm occurrunt, à quibus inter bellorum fluctus metuenda sunt Imperatori naufragia, nisi ad sapientiæ sideriten animum adfricuerit, stulta securitas, & inconsulta temeritas, vtræque aut stulitiæ aut ignorantia filia.

Et nescio quâ ratione fieri dicam, vt qui neruis & corporis robore ceteris antecellunt, minùs fermè animo ingenioque polleant. Itaque hi tales contemnendis quàm cauendis hostibus meliores, à contemptu sæpè nimiaque fiducia initium calamitatis, atque adeo vastitatis patriæ dederunt: & quos spreuerant hostes, negligentia violentiores reddiderunt.

Vide Lipf. l. 5. Politic. c. 16. Cauenda nimia securitas hostiumque contemptus.

At contra nihil tam leue, tamque infirmum ducendum erat, quod non magnæ interdum rei momentum facere posset: & sæpè paruis in bello momentis magni casus intercedunt. Quo magis præceptum illud in omnium

Cæsar l. 1. de Bello ciuili. Aemilius Probus in Thrac.

nium animis esse deberet, nihil in bello oportere contemni; nec sine causâ dici, Matrem timidi flere non solere.

*Stultam
securitatem
in bellis
qua pa-
riant.*

Hanc à stultitiâ natam securitatem duo fermè in bellis lactare solent, armorum apparatus, & militum copiâ: quibus ita se munitos putant quibus infirmum est ingenium, ut nihil illis ad victoriâ summam deesse videatur. At nisi prudentia in consilium fuerit adhibita, quæ in omnes casus excurrat, & quidquid aut fortuna aut hostilis industria moliri potest, cogitatione præcipiat, quid erit tandem omnis ille armorum apparatus, nisi fumus? & quid militum copiâ, nisi longâ pompâ deplorandum funus?

*Temeritas
vulgo pro-
batur, non
sapientibus.*

Altera stultitiâ proles est inconsulta temeritas, quæ ferociter omnia ac præproperè aggreditur, & simul atque hostilem aciem viderit, generosi ducis opinionem apud imperitos captans, fortunæ cuncta committit. Et verò si vulgi sententiis res definienda sit, omnis cunctatio servilis & abiecta, prompta verò executio, ac periculorum contemptio, generosum quid ac Rege dignum præ se ferre videbitur.

*Livius
lib. 22.*

Cùm Fabius ille, qui rem Romanam cunctando restituit, castris in monte collocatis, Annibalis ferociam pertinaci cunctatione frangeret, à militibus pugnae cupidus pro cauto timidus, pro considerato tardus, pro perito imbellis, castrensi conuitio vocabatur. Sed aliud certè fuit Annibalis, omnia prospicientis, & moram illam suspectam habentis, iudicium, qui malè sibi suisque metuens, Ista nubes, inquit, quæ sedet in montibus, sollicitata procellâ aliquando imbrem dabit.

Nihil itaque præproperè, nihil inconsideratè tentandum est: non ut perpetuò cunctando nihil agas, sed ut agentem

agentem te ratio, non fortuna ducat. Rectè Cæsar Augustus prælium aut bellum numquam suscipiendum monebat, nisi cum maior emolumentum spes, aut damni metus ostenderetur: velle enim tentare fortunam, eius esse arbitror, cuius res cum angustæ sint, spes etiam angustior in dies futura videatur. Merito igitur Carthaginenses, duces bella pravo consilio gerentes, etiamsi prospera fortuna subsecuta esset, cruci tamen suffigebant; quod benè gesserant, Deorum immortalium adiutorio; quod malè commiserant, ipsorum culpæ imputantes.

Sueton. in Augusto, c. 25.

Prudentia in bellis adhibenda. Simonetus apud Ios. Pont. hist. lib. 1.

Valerius 1. 2. c. 7.

Maneat igitur, primam Imperatoris virtutem esse sapientiam. Tametsi enim multum in re militari potest fortuna, adeoque multum, ut quidquid est prosperè gestum, id pænè omne ducat suum; tamen consilij magnæ in rebus arduis adeoque præcipuæ sunt partes.

Sapientia fortuna prouolat.

Cic. pro M. Marcello.

Quo sensu dixit Attius apud Sallustium, fabrum esse quemlibet suæ fortunæ. & Fabius apud Liuium, bono Imperatori haud magni momenti fortunam esse: mentem potius rationemque dominari.

Lipsius 1. 5 Politic. cap. 16. Sallustius ad Cæsarem.

Liuius 1. 22 Sapientia corporis viribus præstat.

Nec plus illi in armis aut robore corporis est præsidij, quam in fortunâ. Quemadmodum enim machinæ illæ bellicæ, quæ nitrato puluere confertæ, tonitrua ac fulmina imitantur, nulli sunt vsui, nisi flammam veluti spiritum vitamque conceperint; ita nihil prodest aut armorum apparatus, aut militum virtus, nisi ducis sapientia tamquam vigor quidam vitalis accesserit.

Quin ipsum etiam Imperatorem, tametsi corporis viribus polleat, si sapientiæ lumine fuerit orbatus, non alium existimabo, quam Cyclopem illum Siculum, qui Vlyssi, id est sapientiæ ludos præbens, hastam

irritis

irritis ictibus libret, vires in ventum effundat, scopulis manus allidat, ac suâ tandem mole corruat. Merito igitur Agamemnon, ut Troiam euerteret, non decem Aiaces aut Diomedes, sed Nestoras optabat.

Adamus
Contzen
lib. 4. Po-
litic. c. 12.

Summi Im-
peratores
scientiis ex-
culti fue-
runt.

Et verò si quis historiarum monumenta peruoluerit, inueniet, celeberrimos Imperatores non minus litteris ac scientiis excultos, quàm armis exercitatos; non minus consilio superiores euasisse, quàm gladio. Nonne Periclem, Græciæ fulmen, annos quadraginta accepimus eloquentiâ populum, fortitudine militem, vtrumque prudentiâ gubernasse? Nonne ducum præstantissimus Timotheus ab Isocratis disciplinâ exiens, res Græciæ collapsas restaurauit? Et quoties Cneus Pompeius, depositâ casside, mitioribus Philosophorum certaminibus operam dedit? Ac imprimis è bello Mithridatico victor Rhodum veniens, sigillatim omnium Professorum ædes circumiuit, & fasces illos laureatos priuatorum ianuis submitit.

Stratagemata in bello sunt prudentiæ factus.

Quid ego nunc infinita ducum stratagemata commemorarem? quorum pleraque, si rectè ratiocinabimur, non tam fortitudinis, quàm ingenij prudentiæque factus esse fatebimur. Non ingrediar hîc infinitum exemplorum pelagus: duo tantum ex omni numero producam, quæ planè gemina sunt illi historiæ, quam de obsesâ vrbe, ac per sapientiam liberatâ, perstrinxit Ecclesiastes.

Liuius 1. 5.

Alterum Romanorum est, qui, cum Galli Capitolium obsiderent, eiusque potiundi spem in fame obsessorum reponerent, prudenter vnico illo perseverantiæ irritamento victores spoliarunt: proiectis enim, compluribus ex locis, in eorum castra panibus, spectaculo obstupefactos ad pactum soluendæ obsidionis compulerunt.

Alterum

Alterum nobis suppeditat Agathocles Syracusanorum Rex: qui, obsesâ, maioriq̃ue ex parte captâ urbe à Carthaginensibus, vt reliquæ parti consulere, relictis paucis propugnatoribus, exercitum in Africam traiecit, vt metum metu, vim vi, discuteret. Nec frustra: nam repentino eius aduentu percussis Pœni, libenter incolumitatem suam salutis hostium redemerunt.

Ex quibus omnibus luce meridianâ clariùs efficitur, non tantùm in re militari sapientiam fortitudini præstare, sed vsque adeò ducibus esse necessariam, vt si quis vel in vno ab eius normâ deflexerit, multorum bonorum iacturam, vt ait Sapiens, sit incursum. Non licet in bello bis peccare, ait Plutarchus: quia nimirum vnicus error totius rei summam in discrimen adducit. Hinc meritò turpe esse affirmabat Africanus, in re militari dicere, Non putavi. Cùm enim inemendabilis sit error, qui violentiâ Martis committitur; explorato & excussò consilio ea, quæ ferro aguntur, administrari censebat oportere.

Quæ autem de re militari diximus, eadem in Reipublicæ administratione locum habere, nemo non videt. & signanter idem affirmat Sapiens, dum sic inquit: *Vbi non est gubernator prudens, populus corruet; salus autem, vbi multa consilia.* Quin hoc etiam amplius de Republicâ pronuntiauit Lilius: Excellentibus ingenii citiùs defuerit ars quâ ciuem regant, quàm quâ hostem superent. Et Nazianzenus: Profectò ars quædam artium & scientiarum mihi videtur esse, hominem regere, animal maximè varium & multiplex, quod in nullum magis insurgit, quàm in eum quem imperium in se affectare persentiscit. Vis igitur

tur morosum hoc animal in gyrum rationis ac obedientiæ redigere, & quidem sine vi & armis? utere suavi ac moderato prudentiæ freno. Hæc vnica & propria virtus est imperantis. Et sanè plura, vt ait Tacitus, in summâ fortunâ auspiciis & consiliis, quàm telis ac manibus geruntur; vt verum sit Poëticum illud oraculum:

Tacitus
13. Annal.

Euripides.

Mens vna sapiens plurium vincit manus.

SPECV.